

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De Dulia, Pars VI. Quæ habet tria capitula.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

De *Dulia*, PARS VI. *Quæ habet tria capitula.*

De ordine dicendorum de *Dulia*, & nominis *dulie* distinctione ac descriptione. CAP. I.

De cultu Patriæ qui soli Deo debetur, dicendum est de his quæ aliis superioribus debentur. Et inter ea aliquid est quod soli debetur creaturæ, ut est reuerentia seu honor *dulie*. Aliquid verò quod debetur & creatori & creaturæ, ut obedientia. In primo dicitur de honore seu reuerentia *dulie*. De qua hoc ordine agetur. Primo ostendetur quid sit reuerentia seu honor *dulie*. Secundo tangetur de diuersis speciebus *dulie*. Tertio de errore illorum qui ecclesiã dicunt idololatrare, adorando diuersos sanctos & imagines sanctorum. ¶ Circa primũ verò est notandum quod hoc nomen *dulia* quandoque cõmuniter sumitur pro reuerentia quæ exhibetur Deo vel creaturæ. Vnde *dulia* Græcè seruitus Latinè dicitur: & *dulos* dicitur seruus. gloss. super illud Matt. 4. Dñm Deum tuũ adorabis, & illi soli seruiues. Seruitus cõmunis Deo & homini & cuiuscunq; Græcè dicitur *dulia*. Quãdoque autem nomen *dulie* restringitur ad honorem creaturæ debitum: & secundũ hoc sic describitur: *Dulia* est cultus vel honor creaturæ debitus & exhibitus. *Dulia* videtur esse idẽ vel in toto vel in parte cũ reuerentia, prout sumitur in prima diuisione iustitiæ prius posita, quæ sic describitur: Reuerentia est virtus personis grauibus vel aliqua prælatione sublimatis, debita honorificationis cultũ exhibens. ¶ Et notandũ quod reuereri tripliciter accipitur. Vno modo dicitur motũ qui est fugiẽdo seu resistẽdo ab auidine alicuius rei in propriã paritate. Et vocatur iste motus timor reuerentiæ. Et huic motui interiori respõdet exterius elõgatio vel fuga qua humiles persone elõgãt se ab his qui sunt in dignitate positi, nõ audetes eis appropinquare. Quandoq; verò reuereri dicitur honorẽ quẽ aliquis exhibet alij gratia dignitatis ad ostendendũ quod ei subiectus sit & paratus voluntatẽ eius sequi: ut est assurgere venienti, assistere sedenti, inclinare trãseunti, incedere sequi, & genuflexio. Quandoq; cõprehendit motũ timoris reuerentiæ, & honorẽ. Et sic sumitur super illud Hebr. 11. Patres carnis nostræ habuim⁹ eruditores, & reuereramur eos. ¶ Reuereri est cũ timore honorẽ impẽdere. Tullius in secunda diuisione prius posita, in parte honorẽ *dulie* cõprehendit sub illa parte iustitiæ quæ dicitur obseruãtia, quã sic describit: Obseruãtia est per quã homines aliqua dignitate antecedentes cultũ & honorẽ dignantur. ¶ Itẽ notandũ quod hoc nomen Honor, multipliciter sumitur. Quãdoq; pro dignitate. Heb. 5. Nec quisquã

sumis

sumit sibi honorē: sed qui vocatur à Deo tanquā Aarō. Quādo
verò honor dicitur quod exhibetur alicui gratia superioritatis
ad ostensionē subiectionis, vel propter prioritatē, vel naturę di-
gnitatem, vel excellentiā in aliqua gratia propter superioritatem.
vt Ro. 13. Cui honorē, honorem. i. Petr. i. Regem honorificate.
Propter prioritatē tēporis: vt Leuit. 19. Coram cano capite con-
surge, & honora personam senis. Propter dignitatem naturę.
Exo. 20. Honora patrem tuū & matrem tuam. & Mala. i. Si ego
pater, vbi honor meus? Propter excellentiam in aliqua gratia
honor exhibendus est omnibus, quia debemus credere quod om-
nes nos excedant in aliena gratia. i. Petr. 2. Omnes honorate.
Rom. 12. Honore inuicem proueniētes. Glo. Aliter non est fir-
ternus amor, nisi in mutuis se proueniāt obsequiis. Ephe. 4. Sub-
iecti inuicem in timore Christi. Phil. 2. In humilitate superio-
res sibi inuicem arbitantes. Gl. Aug. Non hoc ita debemus ar-
bitrari, vt nos aestimare fingamus: sed vere aestimemus posse
esse aliquid occultum in alio. quo nobis superior sit, etiam si ho-
num nostrū quo illo videmur superiores esse, non sit occultū.

De speciebus Dulix.

CAP. I.

Sequitur de speciebus dulix. Notandum ergo quod digni-
sima species dulix est honor qui debetur humanę naturę, quę
filius Dei assumpsit. Specialiter verò honoranda est humana na-
tura in Christo propter inhonorationem quam in cruce susti-
nit: secundū illud Phil. 2. Humiliauit semetipsum, factus obe-
diens vsque ad mortē: mortē autē crucis. Propter quod & Deus
exaltauit illū &c. Propter hoc ex institutione ecclesię fit adora-
tio crucis, in qua id cui exhibetur honor ille est Christus passus
ignominia verò est causa illi⁹ honorationis. ¶ De adoratione hu-
manę naturę à filio Dei assumptę, dicit gl. Aug. super illud Ps.
Adorate scabellū pedum eius, quoniā sanctū est. Sciēdū quia in
Christo terra est, id est, caro quę sine impietate adoratur. Hęc
species dulix, hyperdulix vocatur, quę soli humanitati Christi
exhibetur. Vnde gl. sup illud Ps. Adorate scabellū pedū eius &c.
Dulix adoratio est, quę etiā creaturę exhibetur. Quę duas spe-
cies habet: vnā quę indifferēter omnib⁹, alterā quę soli humani-
tati Christi exhibetur. ¶ Post naturā humanā à filio Dei assumptā,
exhibēdus est honor beate Virgini, in qua & ex qua filius Dei
carnē assumpsit. Damas. Dei genitricis imaginis nō materā, sed
figurā adoramus. Figurā hic intellige figuratū siue significatū
per imaginē. Et subdit Damas. Honor enim qui est ad ipsam, ad
eū qui ex ipsa incarnatus est reducitur. Hoc ideo dicit, quia pro
pter

per filiū adoratur mater. ¶ Tertio exhibendus est honor beatis angelis, & sanctis qui sunt in statu glorię, ab his qui sunt in statu miserię. Status enim miserię inferior est statu glorię. Matt. 23. Inter natos mulierū nō surrexit maior Ioāne Baptista, qui autem minor est in regno calorū, maior est illo. ¶ Quarto exhibendus est honor his qui præsunt in ecclesia militante: qui scilicet sunt in gradu superiori, ab his qui sunt in gradu inferiori. Qui enim præsunt, loco Dei sunt: & ideo honor vel cultus eis exhibendus est. Vnde & Dij vocantur. Exo. 23. Diis non detrahes: & principi populi tui non maledices. Præcipue verò honor exhibendus est his qui præsunt ad spiritualia. i. Tim. 5. Qui bene præsent presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime hi qui laborant in verbo & doctrina. ¶ Quinto exhibendus est honor amicis Dei, etiā in statu vitę qui sunt notę sanctitatis. Vnde qui se reputant peccatores, cum genuflexione suffragia solent petere à talibus. Status enim eorū secundum suam reputationē inferior est statu aliorū: sicuti status serui à statu filij vel domini. Filius domini à seruis dominus solet vocari. Matt. 15. Nō est bonum sumere panē filiorū, & dare canibus. Canes vocat peccatores filios iustos. Et subditur: Etiā domine: nā & catelli edunt de micis quę cadunt de mensa dominorum suorū. Intellige illos dominos qui prius vocati sunt filij. De hoc honore dicitur Isa. 49. ad ecclesiā: Vultu in terra demisso adorabūt te. Itē notandū q̄ honor quandoque exhibetur creaturę absolute: quandoque Deo absolute: quandoq; verò honor respicit relationem seu cōparationem creaturę ad Deum. Et de illo honore sciendum est, q̄ potest exhiberi Deo in creaturę, vt in imagine eius, vel in ministro eius, vel in tēplo materiali, vel spirituali, vel in rebus, vel in aliis rebus quę ad cultū Dei pertinent: & est honor creaturę. Et Deus est, id cui propriē exhibetur honor ille: creaturę verò est mediū, vel occasio aliqua cogitandi de Deo, & afficiēdi eum, & signo exteriori iudicandi affectū illū. Si verò honor exhibeatur creaturę cōparatione Dei: honor dulci est, & Deus est, vt causa illius honoris: creaturę enim siue cōsideretur absolute, siue inquantū imago Dei, vel ministras ei, vel associata ei in vna persona, nō fuit sic ab æterno, sed incepit esse: vnde non videtur ei exhibenda reuerentia latrię. ¶ Et notandum quod reuerentia quę debetur rebus Deo dedicatis, vt loco sacro, scilicet templo vel cōmeterio, vel his quę pertinet ad ornatū tēpli, vel sacro tēpori, videtur esse quidā timor, quo timeamus intrare templū illorū, vel nō sanctificati, vel appropinqua-

re altari, vel aliis rebus sacris, vel contrectare res sacras, vel inquinare nos in loco, vel tempore sacro, vel violentiā inferre facto loco, vel cōmunia opera ibi exercere: de hoc timore legitur Gene. 28. Quā̄m terribilis est locus iste: nō est hic aliud, nisi domus Dei, &c. Malach. 2. Leui à facie nominis mei pauebat. Cui dominus sanctus sit, in sanctitate vult appropinquari ad eius ministeriū. Exo. 28. Aaron sanctificatus minister mihi. Qui vult Deum non ostendit sanctum ad ministerium eius in sanctitate appropinquando, ipse ostendet eū non sanctum pro immunitate sua à Deo penā recipiendo. Leui. 10. Arreptis Nadab, & Abihu filij Aaron thuribulis imposuerunt ignem, & incensum detulerunt offerentes coram domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat: egressusque ignis à domino, deuorauit eos. Dicitur Moyses: Hoc est, quod locutus est dominus, Sanctificabor in illis qui appropinquant mihi. Non legitur Christum in Euāgelio in vita ista tantam iram per zelum ostēdisse, quantā ostendit in vidit, quod templo nō exhibebatur debita reuerentia. Ioan. 2. Matthæ. 22. Tunc impletum est illud, Zelus domus tuæ contemnit me. Marci 10. legitur, q̄ non sinebat, vt quisquam transferret vultum per templum. 1. Cor. 3. Si quis templum Dei violauerit, disperdet illū Deus. Traditur de Pompeio, quod postquam illi qui cum eo erant prophanauerunt templum & stabulauerunt equos in porticu templi, nunquam post pugnauit quin vinceretur, qui hactenus fuerat fortunatissimus, & Heliodorus volens templum spoliare, diuinitus flagellatus est. 2. Machab. 3.

De errore illorum qui dicunt ecclesiam idololatrare circa Sanctos & imagines Sanctorum.

CAP. III.

Sequitur de errore illorum qui dicunt ecclesiam idololatrare quia ponit in ecclesiis imagines, & adorat diuersos sanctos. Qui error occasione potuit habere ex illo verbo Exo. 10. Nō facies tibi sculptile, neque omnē similitudinē, &c. Nō adorabis neque colēs. Item in Pl. Cōfundantur omnes qui adorant sculptibilia. Esther 3. legitur de Mardocheo, q̄ solus nō flectebat genua, nec adorabat Amā, eū omnes serui regis, qui in foribus palatii morabatur hoc faceret: sic enim eis præceperat imperator & Dan. 3. Tres pueri noluerunt adorare statuam Nabuchodonosor. Item Apoc. vlt. dixit angelus Ioan. cum cecidisset ad pedes eius, vt eum adoraret, Vide ne feceris: cōseruus tuus sum, & cōfratrum tuorum. ¶ Sed cōtrarium manifestē ostenditur ex hoc q̄ dominus imagines Cherubin præcepit fieri, Exo. 25. Esaias vidit dominū sedentem super solium excelsum. Esa. 6. Serap

habant super illud. & Ezech. vidit imaginés quatuor animaliu.
 Ezech. 1. & Apocalyp. 4. Quas figuras sicut sancti minoris literis
 scripserunt, quantum ad illos qui legé sciunt: sic picturis, vel scul-
 pturis quasi grossis literis scribi potuit, quantum ad laicos qui le-
 gere nesciunt. Sicut enim scriptura litera sunt clericorú: ita pi-
 cturae vel sculpturae litera laicorum. Licet ergo ecclesia habere
 imagines: nec est hæc reuocatio idololatriæ, sed potius reuoca-
 tio ab idololatria. Et sicut dominus voluit sibi sacrificia fieri, vt
 filios Israël reuocaret à sacrificiis, quæ idólis fiebāt: ita imagines
 solebant fieri diis; qui colebantur, volens ecclesia homines ab
 hoc reuocare, voluit imagines fieri in ecclesia, ad memoran-
 dum facta memoria digna. Dama. Quia nō omnes noscunt li-
 teras nec lectioni vacant, partes excogitauerunt velut quosdam
 triumphos imaginibus scribere. Prohibuit autem Moyses fie-
 ri sculprile, vel similitudinē fallorū deorū, ad adorandum
 vel colendum. Vnde subdidit: Non adorabis ea, neque coles.
 Nec fuit intentio sua prohibere omnino, vt nulla similitudo fie-
 ret, vel nullum sculprile, eū ipsemet contrarium fecerit, vt in
 Cherubin: Exo. 15. Adoratio verò quam Moyses prohibuit fie-
 ri creaturæ, adoratio latriæ fuit, non adoratio doliæ. Ad illud
 verò, quod dixit Angelus Ioanni, Vide ne feceris: dicendum
 est, quòd hoc dixit, vt daret exemplū humilitatis, exemplū scili-
 cet refugiendi honorē huius, eū alicui exhibent: vel ad osten-
 dendū sublimitatē humanæ naturæ in Christo sublimata. Greg.
 Timet angelus adorari ab humana natura, quam videt in Deo
 sublimatam. Vel quia periculosa est talis adoratio propter faci-
 lem declinationem in idololatriam. Vnde Aug. loquens de an-
 gelis venientibus ad Abraham: Duplici, inquit, de causa aliquis
 est arcendus à bono: vel propter maius bonū aggrediendum, vt
 Deus reuocauit volentem sepelire patrem suū. Matt. 8. Vel pro-
 pter facilem declinationem in malum. Et notandum quòd spi-
 rituales substantiæ, licet corporeæ nō sint, tamen figurari pos-
 sunt corporeis imaginibus illarum rerum, in quibus quandoq;
 leguntur apparuisse: vt angeli qui apparuerunt Loth & Abra-
 ham, assumptis corporibus humanis in figura humana depin-
 guntur. Item notandum quòd propter hoc quia angelus satha-
 næ transfiguratur se in angelum lucis, vel in speciem Christi, si
 appareat aliquis alicui in specie angeli vel Christi, & nō cōstet
 ei cui apparet, an sit angelus vel Christus, adorare potest Chri-
 stum simpliciter, vbicunq; ipse sit recognoscendo eū filium Dei
 æternum, omnipotentem: non tamen debet adorare eum in eo

qui ei apparet, nisi sub conditione, scilicet si ipse est Christus. Matth. 24. Si quis dixerit vobis, Ecce hic est Christus vel illic, nolite credere. Itē exhibere potest debitam reuerentiā omnibus beatis angelis Dei vbiq; sint: illi verò qui apparet non simpliciter, sed sub conditione, scilicet si est de beatis angelis Dei.

De oratione. PARS VII. que habet decem capitula.

De ordine dicendorum de oratione. Et de diuersis acceptionibus huius nominis Oratio. CAP. I.

Post patriā & duliā tractabitur de oratione. Ab eo enim cultū patriæ, vel duliæ impendimus oratione beneficiū impetramus. Et honor patriæ vel duliæ efficacē reddit orationem: secundū illud Eccl. 35. Qui adorat Deum in oblatione, suscipietur: & deprecatio illius vsq; ad nubes appropinquabit. Præterea oratione quodammodo Dei maiestatem profitemur: dum pro defectibus nostris supplendis, ad eū quasi ad fontem bonitatis orando recurrimus. Itē cum ab eo postulamus ea quæ soli potentiæ diuinæ possibilis sunt, & soli liberalitati diuinæ congruunt, vt est collatio regni celestis. ¶ De oratione verò hoc modo tractabitur. & primo ponetur diuersæ acceptiones huius nominis oratio. Secūdo, eius descriptiones. Tertio, cōmēdationes. Quarto, agetur de præparatione orationis. Quinto, de impedimentis eius. Sexto, ostēdetur quādo sit orandū. Septimo, vbi orandū. Octauo, quomodo orandū. Nono, quid orandū. Decimo, agetur de speciebus orationis. ¶ Circa primū norandū, q̄ oratio quandoque dicitur esse opus bonum. Vnde super illud 1. Thess. vlt. Sine intermissione orate, dicit Glo. Semper orat, qui semper bene agit. Quandoq; verò dicitur iustitia seu bonitas hominis, quæ apparet Deo in filiis eius quasi quædam imago Dei, habet quasi vim orationis apud Deum: sicut & apparitio filij Dei coram patre suo, est quasi oratio pro nobis. Hebr. 9. Iesus introiit in celum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Sic sumitur, Orate, in Gloss. super illud 1. Thess. vlt. Sine intermissione orate, &c. Iustus nunquam desinit orare, nisi desinat iustus esse. Bernardus ad fratres de monte Dei, specialiter dicit de charitate Dei, a qua maxime est bonitas in anima, q̄ ipsa est oratio nōquam deficiens. Charitas, inquit, quæ nunquam deficit, ipsa est sine intermissione oratio. Et subdit: Est enim quædam ingis bonitas mētis, & bene compositi animi, & ad patrem Deum in filiis Dei bonitatis quædam similitudo. Quandoq; oratio dicitur petitio boni, siue dirigatur ad Deū, siue ad angelos, siue ad Sanctos: sic litania oratio est, vel orationes. Quandoq; verò strictius

sumit